

ПРОБЛЕМИ ВІДНОВЛЕННЯ ПЕРВІСНОЇ ФУНКЦІЇ БУДІВЕЛЬ КОЛИШНІХ ДИТЯЧИХ САДКІВ

Освітній процес є однією з головних складових життєдіяльності сучасного суспільства. При чому в життя людини він входить вже з перших років її життя. Тому цілком закономірним є надання великої уваги архітектурному формуванню навчальних закладів у міському середовищі. Особливої уваги потребує архітектурне формування дитячих дошкільних навчальних закладів, у яких діти вже з малечку вчаться сприймати красу навколишнього середовища, логічно мислити, формуються як особистості.

Спільною рисою багатьох дитячих садків у країнах колишнього СРСР, у тому числі й в Україні, є їх будівництво за типовими проектами, а також розміщення безпосередньо в структурі житлової забудови, зумовлене вимогами пішохідної доступності. Варто також зазначити, що в СРСР освіті в цілому і дошкільній освіті зокрема надавалося дуже велике значення. Усі дитячі садки були державними і будувалися у кількості, достатній для обслуговування усіх дітей на розрахунковій території. При цьому обов'язковими були не лише навчально-розвиваючі заняття, а й забезпечення денного сну та харчування дітей, дотримання вимог пожежної безпеки та евакуації, що зумовило відповідну функціонально-планувальну і об'ємно-просторову структуру будівель дитячих садків. Склад приміщень і їх площі нормувалися державними нормативними документами в сфері архітектури і будівництва.

На сьогодні в Україні переважна більшість закладів дошкільної освіти є державними, а до приватних дитячих садків також висувуються жорсткі вимоги щодо площ приміщень, санітарних умов тощо.

Після розпаду СРСР в Україні спостерігався спад економічного розвитку, що спричинив демографічну кризу (приблизно 1991–2000 рр.). Значна кількість дитячих садків заповнювалася не на повну потужність, через що будівлі дитячих садків реорганізувалися і адаптувалися до інших функцій. Особливо гострою ця проблема постала у великих спальних районах, де в структурі мікрорайонів з 3–5 дитячих садків (проектувалися з урахуванням чисельності населення) діючими залишилися 1–2 заклади дошкільної освіти. На сьогодні, у зв'язку зі збільшенням народжуваності, усі вони переповнені.

Продовженням цієї ж проблеми є те, що багато будівель колишніх дитячих садків були перетворені на приватні виробничі підприємства, або в одній будівлі розміщувалося одразу кілька установ. Через це території колишніх дитячих садків перетворилися на занедбані чи засмічені ділянки

і стали дисонуючими зонами в архітектурному середовищі житлових районів.

Крім того, кілька років тому (у 2018 р.) в країні були оновлені державні будівельні норми в галузі проектування закладів дошкільної освіти. І тепер навіть усі діючі дитячі садки, зведені за типовими проектами за часів колишнього СРСР, не відповідають чинній нормативній базі і мають бути реконструйовані і приведені до нових стандартів, що призведе до значного скорочення кількості місць у дитячих садках.

Отже, актуальність даного дослідження зумовлена кількома складовими: 1) Будівлі дитячих садків, зведених у 70–80-х рр. ХХ ст., не відповідають чинним державним нормам (за функціональним складом приміщень, показниками площі приміщень на одну дитину, інклюзивності будівлі в цілому і окремих приміщень тощо); 2) Забезпечення необхідної кількості місць у дитячих садках; 3) Створення сучасних комфортних умов перебування у закладах дошкільної освіти; 4) Підвищення рівня художньо-архітектурної виразності об'єктів; 5) Дизайн архітектурного середовища території колишніх дитячих садків як структурного елемента житлової забудови.

Для відновлення первісної функції будівель дитячих садків, що зараз використовуються не за призначенням, необхідне розв'язання цілої низки проблем в архітектурно-будівельній, соціально-економічній та інших галузях. До головних з цих проблем можна віднести:

1) Обґрунтування потреби у додаткових місцях у дитячих садках.

Щодо забезпечення необхідної кількості місць у дитячих садках, в Україні на даний момент існують серйозні протиріччя. З одного боку, існуючі будівлі дитячих садків, зведені за типовими проектами в останні десятиліття ХХ ст., не відповідають нині діючим нормам площ на одну дитину, і якщо їх реконструювати і привести у відповідність, то кількість дітей, яких обслуговують існуючі дитячі садки, значно зменшиться. Зараз кількість дітей на групове приміщення становить в середньому 25 осіб, а згідно з новими державними нормами, максимальна наповнюваність груп має становити не більше 15 дітей у ясельних групах (до трьох років) і не більше 20 – у садових групах (3–6 років). Отже, вже зараз необхідна значна кількість додаткових місць у дитячих садках.

З іншого боку, в останні роки в країні спостерігається демографічна криза: рівень народжуваності, починаючи з 2013 р., постійно зменшується, що може поставити під сумнів потребу у додаткових місцях у дитячих садках. Проте дана демографічна криза зумовлена тим, що після розпаду колишнього СРСР, з 1991 р. до 2000 р., був дуже низький рівень народжуваності, спричинений економічною кризою, і зараз дітородного віку досягло саме це малочисельне покоління. Дещо пізніше, у період з 2000 р. по 2012 р., спостерігався демографічний бум. Через 5–7 років це нове покоління потенційно увійде до дітородного віку, що може спричинити нове зростання народжуваності. Отже, до цього часу має бути

забезпечена необхідна кількість сучасних закладів дошкільної освіти. І найшвидший та найраціональніший шлях їх забезпечення – реконструкція і відновлення функції будівель дитячих садків, що зараз використовуються не за призначенням.

2) Визначення джерел фінансування і відповідної форми власності майбутнього дитячого садка: державний чи місцевий бюджет – державна форма власності, приватні інвестиції – приватний дитячий садок.

Включення до структури житлових мікрорайонів приватних дитячих закладів дозволить розширити спектр освітніх послуг для дітей дошкільного віку, проте ці об'єкти будуть доступними не для усіх верств населення, а місць у дитячому садку потребують усі.

3) Інклюзивність як головна сучасна тенденція освітнього процесу – забезпечення умов отримання дошкільної, середньої та вищої освіти для дітей з обмеженими можливостями (у тому числі з вадами фізичного і розумового розвитку) у навчальних закладах загального типу, а не у спеціалізованих установах, як це практикувалося раніше.

Цю проблему можна розділити на три складові: архітектурно-планувальна (перепланування будівель і їх адаптація до потреб і можливостей дітей-інвалідів), кадрова (забезпечення вихователями відповідної кваліфікації) і економічна (фінансування двох вище згаданих складових).

4) Визначення нового місця розташування розміщених у будівлях колишніх дитячих садків об'єктів і установ – у багатьох будівлях колишніх дитячих садків на сьогодні розміщені державні установи (районні суди і т.п.), що не можуть припинити свою діяльність на тривалий час, тому, до початку відновлення дитячого садка, їм має бути надана інша будівля, яка за своїм архітектурно-планувальним рішенням відповідає функціональним процесам даної установи.

Шушлякова О. С., канд. арх., доц.

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

ПРОЦЕСИ ІНТЕГРАЦІЇ В МІЖНАРОДНІЙ СИСТЕМІ АРХІТЕКТУРНОЇ ОСВІТИ

Важливою складовою частиною стратегії загальнонаціонального розвитку кожної країни є розвиток вищої освіти. Сучасний стан і тенденції розвитку світових освітніх процесів викликають необхідність не просто підвищення рівня вищої освіти, але формування іншого типу інтелекту, мислення, ставлення до швидко мінливих наукових, технічних, соціальних, виробничих, інформаційних реалій. В умовах перегляду змісту знань, постійного його збільшення все зростаючими темпами, в усіх країнах йде